

Zohár Könyve

(részlet)

Bevezetés

Mióta a *Zohár Könyve* oly varázsos módon előbukkant a 13. században, azóta szünet nélkül megbabonázza az olvasót. A vallásos hittel átitatott fantázia hősei Galileában, gyalogosan vagy számárháton utazgató vándor rabbik, akik Isten és az ember intim kapcsolatát keresik:

Egyszer, meséli R. Simon bár Joháj, elmélkedő eksztázisban voltam és egy ragyogó tiszta fény sugarat pillantottam meg, mely 325 kört világított meg, melyek között valami sötét dolog fürdött. Aztán ez a sötét pont fényes lett, majd a mély tiszta tenger felé úszott, ahol együtt volt minden szépség. A látomás értelme felől tudakozódtam, és azt a választ kaptam, hogy ez a bűnbocsánat.

A *Zohár Könyve*, nevéhez méltóan hatalmas és ragyogó alkotás (zohár héberül ragyogást jelent). Hatalmas, mert szövegei keresztül-kasul bejárják Mózes öt könyvét, az Énekek énekét, Jeremiás siralmait, és ragyogó, mert költőjének bölcsessége „az égbolt fényességével ragyog”. A könyv részben arámi, részben héber nyelven íródott, tanításában szóba kerül az Isten természete, a lét, a nemlét, a végtelen, a teremtés, a lélek, a bűn, a megváltás, a jó és a gonosz.

De ki volt ez a ragyogó bölcsességű „költő”? Egyedül írta könyvét, vagy többekkel magával? És mikor? Ez a költő a hagyomány szerint a második századbéli Rabbi Simon bár Joháj (röviden: Rasbi), aki fiával, Rabbi Elázárral, és más tanítványokkal együtt, egy galileai barlangban rejtőzve (a római katonák elől) gondolta el tanításait, miközben évekig egyetlen tápláléka a barlang előtt álló szentjánoskenyérfa gyümölcse volt. A hagyomány szerint elrejtette a könyvet (a rejtettség és a titokzatosság a *Zohár* vezérmotívuma), mivel a saját nemzedékét nem tartotta érdemesnek tanításainak befogadására.

A modern kutatók a szerzőséget a 13. században Spanyolországban élő Mose de Leonnak tulajdonítják. Mose de Leon a *Zohár Könyvet* Rasbi nevében, Rasbi „megtalált” eredeti kézírata alapján tette közzé, amelyet akkor és azóta sajnos senki nem látott.

A *Zohár* jelentőségéből nem von le semmit, ha nem a 2. században, hanem „mégiscsak” ezer évvel később született. Amint megszáradt a tinta Mose de Leon pergamenjén, a *Zohár Könyve* a bölcs rabbik kedvence és dédelgetett olvasmánya lett. Világsikere útján kiegészítések és értelmezések halmazával bővült, ezzel megalapozva a héber misztikát, népszerű nevén a Kabalát.

A szöveg forrása: www.hebrewbooks.org

Magyar nyelven csak egy rövid válogatás ismeretes (*Zohár, a ragyogás könyve*, vál. és ford. Bíró Dániel és Réti Péter, Holnap, Budapest, 1990), amely viszont nem az arámi forrás alapján készült. A *Zohár*-kutatás egyik magyar vonatkozása Menahem Kunitz, budai rabbihoz fűződik (19. sz. eleje), aki védelmébe vette Simon bár Joháj szerzőségének valóságát.

Az alábbi szöveg a készülő új Zohár-fordítás része, a Bevezetés a Zohárba c. kötetből. (A ford.)

a liliom beszéde

1.

Rabbi *Hizkijá* így kezdte: *mint liliom a tövisek között*¹. Mi a liliom? Izráel Gyülekezete. Miként van liliom és van liliom, és miként a tövisek között lévő liliom lehet vörös és fehér, Izráel Gyülekezetében is van törvény² és kegyelem. Miként a liliomnak tizenhárom levele³ van, Izráel Gyülekezetének is ott a kegyelem tizenhárom mértéke, mely őt minden oldalról körülveszi. Az Isten ekkor⁴, amint (a neve először)⁵ elhangzott, tizenhárom szót⁶ költött, hogy körülvegye és oltalmazza Izráel Gyülekezetét.

2.

Aztán, másodszor (is) elhangzott. Miért hangzott el (a neve) ismét? Hogy legyen öt kemény csészelevél, melyek a liliomot körülveszik. Öt van belőlük, a nevük szabadulás, ők az öt kapu. Erről a titokról írva van: *a szabadulás kelyhét emelem*⁷. Ez az áldás kelyhe. Az áldás kelyhe nem több, mint öt ujjon nyugszik, és miként a liliom, mely az öt ujj példájára öt kemény levélen ül. És a liliom az áldás kelyhe. Az Isten nevének⁸ második említésétől a harmadikig⁹ öt szó van. És ezután folytatódott¹⁰, a fény¹¹, mely megteremtődött, elrejtőzött és beköltözött abba a szövetségbe, mely a liliomot átjárta és megtermékenyítette. Ez a *gyümölcstermő fa, melyben mag van*¹². Ez a mag a szövetség valóságos jele.

1 Én 2,2

2 Törvény, héb. *din* szigort is jelent.

3 A liliomnak csak hat szirma van, de Ibn Ezra magyarázata szerint hat szírom és hat bibe a szárral együtt tizenhárom.

4 A teremtés kezdetén.

5 A (könnyebb érthetőség kedvéért) zárójelbe illesztett szöveg nem része az eredetinek.

6 Isten nevének első említésétől a másodszori említésig tizenhárom szó hangzik el: *et hasámájim veet háárec veháárec hájtá tohu vábohu vehosech ál pné tehom veruah*, Ter 1,1-2

7 Zsolt 116,13

8 Elohim

9 A következő öt szó: *merahfet al pné hámájim vájomer*, Ter 1,2-3

10 A teremtés.

11 Ter 1,3

12 Ter 1,12

3.

Ahogy a szövetség képmása ebből a magból fakad negyvenkét párosodás által, hasonlóképpen a Teremtés cselekedeteinek negyvenkét¹³ betűjéből ered Isten szent, kifaragott neve¹⁴.

4.

*Kezdetben*¹⁵. Rabbi Simon így kezdte: *a rügyek látszottak a földön*¹⁶. *A rügyek* a Teremtés cselekedeteire vonatkoznak. *Látszottak a földön*. Mikor? A harmadik napon. Írva van: *hajta tehát a föld (gyenge fűvet)*¹⁷. Ekkor *látszottak*. *A nyelés ideje érkezett*¹⁸, a negyedik nap, melyben *megnyesték a gonoszt*¹⁹. (A) *világító testek*²⁰ (írásmódja) hiányos²¹. *A gerle szava (hallatszik a mi földünkön)*²², ez az ötödik nap, melyről írva van: *pezsdljenek a vizek*²³, hogy élőlények szülessenek. *A hallatszik a hatodik nap, melyről írva van: teremtsünk embert*²⁴, aki a cselekedetet a meghallgatás elé helyezi. *Emitt*²⁵ írva van: *teremtsünk embert*, és *amott*²⁶: *cselekszünk és meghallgatjuk*. *Földünkön*, ez a szombat napja, mely az Élet Földjének²⁷ példája.

5.

Más magyarázat²⁸. Ezek a *rügyek* az atyák, akik felmerültek a gondolatban²⁹ és a túlvilágban, ahol elrejtőztek. És előjöttek onnan, rejtekükről és megbújtak az igaz prófétákban. (Mikor) József megszületett, megbújtak benne. József a Szentföldre ment, és ott életre keltette őket, és akkor *látszottak a földön*, megjelentek. És mikor látszottak? Mikor a szivárvány megjelenik az égen. Mikor a szivárvány látszik, ők is látszanak, és abban a percben a *nyelés ideje érkezett*. (Eljött) az idő, hogy nyelni kell (a gonoszt) a világban. De miért van az, hogy (van, aki) megmenekül³⁰? Mivel a *rügyek látszottak a földön*. Ha nem látszanának, nem lenne (gonosz), de a világ se létezne.

13 A betűk száma a *beresit*-tól a *bohu bet* betűjéig.

14 A tetragrammaton.

15 A Teremtés könyvének első szava.

16 Én 2,12

17 Ter 1,12

18 Én 2,12; a Károli G. fordításában szereplő „éneklés” helyett „nyelés” a megfelelő, a héber eredeti mindkettőt jelenti.

19 Isten teljhatalma ellen lázadó égi erők.

20 A teremtett égitestek, Ter 1,14

21 Az előbb említett gonoszt magyarázza az „égitestek”, héb. *meorot* hiányos írásmódja (a „*vav*” hiányzik), ezáltal átoknak is értelmezhető.

22 Én 2,12

23 Ter 1,20

24 A Szináj hegyén megígérte a nép: *csináljuk és meghallgatjuk*, Kiv 24,7.

25 *Teremtsünk* a héberben *csináljunk*, Ter 1,26.

26 Kiv 24,7

27 A túlvilág.

28 Én 2,12 másik magyarázata.

29 A Teremtő gondolatában.

30 Az özönvizet is túlélte néhány ember.

6.

Mi tartja fenn a világot, és mi az, amitől az atyák megmutatkoznak? A Tórát tanuló gyermekek hangja. E gyermekek jogán megmenekül a világ. Róluk szól: *arany láncot csinálunk néked*³¹, és róluk, a gyermekekről, fiatalokról, ifjakról: *csinálj két kerubot is aranyból*³².

a *Ki* teremtette azokat beszéde

7.

Kezdetben. Rabbi Elázár így kezdte. A magasba emeljétek szemeteket, és lássátok, ki teremtette azokat³³! A magasba emeljétek szemeteket. De hová? Arra a helyre, ahová minden tekintet irányul. Ki az ott? (Ő az), aki a ti szemeket felnyitotta. Ott megtudjátok, hogy az Ősi Rejtély, melyről kérdezzük, teremtette azokat. Ki Ő? Ő a *Ki*³⁴, akit szólítanak ég végtelen magasában, (ahol) minden az övé. Ő az, akit szólítunk, de rejtve van, nem mutatkozik. A *Ki* névre hallgat, és rajta kívül nincs ott kérdés. Az ég végtelenségének neve *Ki*.

8.

Lent van egy másik, melynek a neve³⁵ *mi*. Mi a különbség a kettő között? Az első, a rejtett, melynek a neve *Ki*, a kérdés, mellyel az ember kérdez, kutat, hogy lásson és tudjon, fokról fokra, az utolsó lépcsőfokig és mire odaér, a *mi*-be ütközik. Mit tudtál meg? Mit láttál? Mit kutattál? De minden éppúgy rejtve marad, mint a kezdetben!

9.

A *mi* titkáról írva van: *miivel bizonyítsak melletted, mihez hasonlítsalak?*³⁶ Mikor a Szentély elpusztult, egy hang jelent meg és így szólt: *miivel bizonyítsak melletted, mihez hasonlítsalak*. Ezzel a *mi*-vel bizonyítottok melletted, ahogy minden nap, ósidők óta bizonyítottok melletted. *Bizonyosságul hívom ellenetek ma a Mennyet és a Földet*³⁷. (Hogyan), *mihez hasonlítsalak?* *Úgy, ahogy szent koronákkal megkoronáztalak és a Világ Urává tettelek*. Írva van: *Ez-é az a város, a melyről azt mondták: tökéletes szépség?*³⁸ *Így neveztetek: Jeruzsálem, te [szépen] épült, mint a jól egybeszerkesztett város*³⁹. *Mihez hasonlítsalak?* Amilyen itt (lent) az életed, ugyanaz fent is⁴⁰. Ahogy nem jön falaid közé a szent nép, szent soraival, úgy esküszöm, hogy addig én sem foglalom el fenti helyemet, amíg seregeid lent meg nem töltenek. Ez a vigaszod, mivel

31 Én 1,11

32 Kiv 25,18

33 *Azok(at)*, héb. el(e)h, (אלה), része az Isten nevének.34 héb. *mi*, (מי)35 A másik kérdés, héb. *má* (מה)

36 Jer 2,13

37 MTörv 30,19

38 Siral 2,15

39 Zsolt 122,3

40 Az égi Jeruzsálemben.

ahhoz a (felső) lépcsőfokhoz hasonlítalak. Most itt vagy és *bizony nagy a te romlásod, mint a tenger*⁴¹. És ha azt panaszolod, hogy ez nem élet, és nincs orvosság, *Ki gyógyít meg?* Nem más, mint a legfelső, rejtett lépcsőfok, (*a Ki*) mely minden élet forrása. Meggyógyít és életben tart.

10.

A *Ki* az egek határa fent, a *mi*⁴² pedig egek alja. Ez Jákob öröksége⁴³, aki összekötő kapocs az egyiktől a másikig. Az egek végének neve *Ki* és az aljának *mi*, és ő (Jákob) a középén, a kettő között áll. És *azokat* a *Ki* teremtette.

a *Ki* teremtette *azokat* beszéde Illés szerint

11.

Így szólt Rabbi Simon: hallgass el fiam Elázár, hogy fény derüljön a legfelső titok rejtélyére, melyről az emberek nem tudnak. Rabbi Elázár elhallgatott, Rabbi Simon sírva fakadt és egy percig csendben állt. Aztán így szólt Rabbi Simon: Elázár, mi az *azokat*? Ha azt mondod, csillagok vagy csillagképek, hát nem látszanak az égen mindig? A *Mi* teremtette őket. Ahogy mondod, *az Egek az Úr szavára lettek*⁴⁴. Ha az *azokat* a rejtett dolgokról szól, akkor (a zsoltárban) nem kellett írnia azt, hogy *azokat*, mert a csillagok láthatók⁴⁵.

12.

A titok rejtélyére addig nem is derült fény, míg egy napon a tengerparton jártam és arra jött Illés, aki így szólt hozzám: Rabbi, Te tudtad, hogy mit jelent az (a kérdés), hogy „*Ki teremtette azokat*”? Én azt válaszoltam, hogy az egek és annak hada, a Szent, áldott legyen⁴⁶ keze műve, melyet az embernek szemlélni kell és áldani, ahogy írva van: *mikor látom egeidet, a te ujjaidnak munkáját, a holdat és a csillagokat, amelyeket teremtettél... Mi Urunk Istenünk, mily felséges a te neved az egész földön*⁴⁷.

13.

Így folytatta: Rabbi. Rejtély volt a Szent előtt, áldott legyen, melyet felfedett az Égi Gyülekezetben⁴⁸. És ez a következő: mikor a titkok titka fel akarta fedni magát, kezdetben egy (fény)pontot alkotott, amely felemelkedve gondolattá vált. Ebbe (a gondolatba) írta az összes alakzatot, ebbe rózta összes betűit⁴⁹.

41 Siral 2,13

42 A két „kérdőszó”.

43 Az egek.

44 Zsolt 33,6; a *mindez* nem szerepel az idézetben.

45 A látható dolgok, teremtőjük a *Mi*.

46 Isten rabbinikus megnevezése.

47 Zsolt 8,4-10

48 Az égbe jutott tanítványok.

49 Héberül a *vés, ró, farag* törvényhozást is jelent.

14.

És a rejtélyes szent gyertyalángba egy rejtélyes, szentséges rajz alakzatát róttá. Ez egy magasztos építmény, mely a gondolatból ered, a neve *Ki*, (mely) az építmény alapja. (Ez) az építmény áll, titkon és mélyen a Névben, és még (csak) *Ki*⁵⁰. Meg akart jelenni és azt akarta, hogy ezen a néven nevezzék, drága fénylő öltözetet vett magára, és megteremtette az *azokat* három betűjét, mely felszállt a nevébe és a betűk egymáshoz kapcsolódtak⁵¹ és az *Elohim* név teljessé vált. De amíg nem teremtette meg ezt a három betűt, addig (azok) nem jelenhettek meg az *Elohim* nevében. Az aranyborjú (vétkesei) mondták erről a titokról: *ezek*⁵² a te isteneid *Izráel*⁵³.

15.

És ahogy a *Ki* és az *azokat* egybekel. Ez a Világ létének titka. Ekkor Illés felszállt és (többé) nem láttam őt. Tőle értettem meg e dolog titkát, rejtélyét. Ekkor odajött Rabbi Elázár és az összes barát, és leborultak előtte. Sírva mondták: elég lett volna, ha csak azért jövünk a világra, hogy ezt halljuk.

az anya ruháit a lányának kölcsönözte

16.

Rabbi Simon így folytatta: az egeket és annak hadait *Mi*-vel teremtették, miként írva van: *mikor látom egeidet, a te ujjaidnak munkáját*, még korábban: *Mily felséges a te neved az egész földön, aki az egekre helyezted dicsőségedet*⁵⁴. Az egekre (azt jelenti), hogy (a *Mi*) felszállt az Istennévhez. Felszállt a Magasságos Névhez, fényt teremtett a fényhez, és egymásba költöztek. Ez a *Kezdetben teremtette*⁵⁵ *Isten(e)*, a Magasságos Isten⁵⁶. A *mi* nem ilyen⁵⁷, nem (alkot) építményt.

17.

Mikor az *alef*, *lámed* és *hé* betűket lehozzák fentről, az olyan, mikor az anya ruháit a leányának kölcsönzi, és ékességeivel felékesíti őt. Mi a legalkalmasabb idő felékesíteni őt ékességekkel? Amikor az összes férfiú előtte áll: *minden férfiú jelenjen meg az Úrnak, Izráel Ura Istenének színe előtt*⁵⁸. Úrnak nevezik, ahogy (Józsueánál⁵⁹) írták: *Íme, az egész föld Urának frigyládája előttetek megy át a Jordánon*, és ekkor a

50 Héb. *mem* ,jod de még hiányzik mellőle az *alef*, *lámed*, *hé*.51 *Ki* + mindez = Elohim + im (מִי+אֱלֹהִים - אִמ)

52 Az aranyborjú imádói „hiányos” istennévhez fohászkodtak.

53 Kiv 32,4

54 Zsolt 8,2

55 Ter 1,1

56 Ez a Magasságos Isten nem szavak vagy betűk ötvöződésének módján érthető, lásd: 14. bekezdés.

57 Istennevet, a *Ki* példájára.

58 Kiv 34,23

59 Józs 3,11

hé betű kilép a *Mi* (kérdőszóból) és a helyét elfoglalja a *jod* ⁶⁰. És ekkor (a lány) férfiruhát ölt Izráel minden fia előtt.

18.

Izráel lehozza fentről a többi betűt⁶¹ erre a helyre⁶². (*Mikor*) ezekre (a betűkre) emlékszem⁶³ és kiejtem (őket) a számmal, szívem vágyától könnyeket hullatok, hogy lehozzam, és elvezessem őket az Isten Házáig, hogy így neveztessek az Isten. Hogyan? Ujjongó örömmel és hálaadással vezetem őket, az ünneplő sokaságot.

Így szólt Rabbi Elázár: az én hallgatásom építette az égi Szentélyt és a földi Szentélyt. Valójában a szó egy ezüst, a hallgatás kettő. A szó, melyet mondtam és tanítottam egy ezüstöt ér, a hallgatás pedig kettőt, mert a hallgatás egyszerre teremt és épít két világot, mely egy.

(Héberből és arámiból fordította Uri Asaf)

60 *Mi*-ből *Ki* : héb. *má*-ból *mi* - (מי - מי); a nőnemű végződés hímnemre vált!

61 *אלה*, ezek, mindez.

62 Le, a *Mi* territóriumába.

63 Zsolt 42,4, idézet és parafrázis.